

De geschiedenis van Athene

We hebben al verteld hoe Cecrops naar Attica kwam en er een stad bouwde, zo mooi dat de goden er versteld van stonden, en hoe Pallas Athene de eerste olijfbboom schiep en de stad een naam mocht geven. Men zei dat die olijfbboom groeide op een rots van de Acropolis, een heuvel in de stad waarop ook de vesting lag. In de oudste tijden was Sparta belangrijker dan de stad van Cecrops, maar langzamerhand werd Athene de voornaamste stad van Griekenland en de beroemdste van de gehele wereld. Eerst werd Athene evenals Sparta en de andere staten door koningen geregeerd. Maar terwijl Sparta een monarchie bleef, werd Athene een aristocratie; dat wil zeggen dat zij geregeerd werd door enkele mannen uit de bevoorrechte klasse, door edelen dus.

1

Omdat Athene dus geen nieuwe koning wilde hebben kreeg de zoon van Codrus niet de macht en ook niet de titel van zijn vader. Hij werd archont of regeerder genoemd. Een archont bleef slechts tien jaar aan het bewind.

2

Ten slotte werden de Atheners zo ontevreden, dat ze besloten de edelen die hen zo onrechtvaardig behandelden te doden. Maar omdat ze zonder leider hulpeloos waren volgden ze meestal iedere eierzuchtige edelman die zich als zodanig opwierp en hen wilde aanvoeren in de strijd tegen de onderdrukkers. Heel vaak echter greep de bevrijder zelf de macht en onderdrukte het volk nog erger dan zijn voorganger. Zulk een overweldiger werd door de Grieken een tiran genoemd. Het woord tiran had echter voor hen niet dezelfde betekenis als voor ons. Het betekende eenvoudig 'iemand die zich van de macht meester heeft gemaakt'. Sommige tirannen waren wreed en slecht, maar anderen wendden hun macht aan voor het welzijn van de staat.

3

Clisthenes probeerde toen om met een list te bereiken wat hem met geweld niet gelukt was. Hij wist dat de priesters van Delphi hem wel mochten, omdat hij veel kostbare geschenken voor de tempel had gegeven. Hij verzocht hun om telkens wanneer een Spartaan het orakel kwam raadplegen, ten antwoord te geven: "Athene moet bevrijd worden". De priester beloofden dit te zullen doen.

4

De Atheners besloten dat ze geen koningen meer wilden hebben om over hen te regeren, want ze waren er zeker van dat ze nooit meer iemand zouden vinden die Codrus, de man die zijn leven had gegeven voor zijn land, kon evenaren. Dat lijkt een vreemde reden om de monarchie omver te werpen. Meestal verdwijnt de monarchie in landen waar de koningen slecht regeren.

5

Toen Codrus, de laatste koning van Athene, over het land regeerde, deden de Doriërs een inval. Een orakel verklaarde dat Athene ingenomen zou worden, tenzij de koning in het kamp van de vijand werd gedood. Codrus hield van zijn stad en besloot Athene te redden. Hij vermomde zich als boer en ging naar het kamp van de Doriërs, waar hij de eerste soldaat die hij tegenkwam doodde. De kameraden van die soldaat vielen ogenblikkelijk Codrus aan en doodden hem op hun beurt. Zoals het orakel voorspeld had bleef Athene gespaard.

6

Toen Pisistratus overleden was, namen zijn twee zonen de leiding over, Hippias en Hipparchus. Athene had nu dus twee tirannen. Omdat ze allebei heel veel van de stad hielden, probeerden ze zo goed mogelijk samen te werken. Toch had op een dag Hipparchus zijn macht misbruikt, om een eigen ruzie op te lossen. Dit vond de bevolking onrechtvaardig en tijdens een groot feest werd de tiran gedood. Toen Hippias van de moord hoorde werd hij bang. Hij huurde soldaten in en liet ze patrouilleren in de stad. De burgers van Athene waren nu nog meer beledigd, omdat ze niet meer vrij in hun eigen stad konden lopen.

7

Maar al spoedig besloten de Atheners elk jaar negen archonten te kiezen, want ze dachten dat het beter zou zijn de macht over deze mannen te verdelen dan die aan één man in handen te geven. De archonten moesten overleg plegen met een raad van edelen voor ze een nieuwe wet afkondigden en de raad moest het ontwerp voorleggen aan de volksvergadering. De edelen bleken dikwijls strenge heersers, die het volk rechten ontnamen die ze gekregen hadden in de tijd dat Athene nog een monarchie was.

8

De jaren tussen 700 en 500 voor Christus worden de tijd van de tirannen genoemd, omdat er toen maar enkele staten waren die niet door tirannen werden geregeerd. Sparta was een van die uitzonderingen. Het volk zuchtte dikwijls onder het juk van een tiran, maar het was niet eenvoudig om de overweldiger kwijt te raken, want meestal had hij gehuurde soldaten die zo nodig iedere opstand konden onderdrukken.

Een van de wijste en beste heersers was Pisistratus, een neef van Solon, de grote wetgever van Athene.

9

De ontevredenheid onder het volk moedigde Clisthenes aan om zich als leider op te werpen en tegen Hippias op te trekken. Ze werden echter spoedig verslagen door de gehuurde soldaten van de tiran.

10

Toen de Spartanen bij het orakel kwamen en deze hen steeds vertelde dat ze Athene moesten bevrijden, gingen de Spartanen hierin geloven. Ze moesten, dachten ze, tegen Athene optrekken als ze wilden dat het met hun eigen stad goed ging.

11

Nadat Clisthenes Athene bevrijd had van de tiran begon hij de wetten te hervormen en de regering democratischer te maken dan ze tot nu toe was geweest. De volksvergadering kreeg van Clisthenes nieuwe macht. Zij kon haar eigen regeerders kiezen, degenen die onrechtvaardig regeerden mochten zij straffen, ze mochten belastingen heffen. Ze konden oorlog verklaren en vredesvoorwaarden stellen.

12

Dus trok de koning van Sparta met een legertje naar Athene. Hij versloeg Hippias, die zich teruggetrokken had in de tempel van Zeus op de Acropolis. Hij was naar de tempel gevlucht omdat de Grieken in het heiligdom van een god geen bloed mochten vergieten. De Spartanen durfden Hippias inderdaad niet te vermoorden in de tempel. Hippias wist dat hij niet lang in de tempel kon blijven en beloofde om binnen vijf dagen de stad te verlaten. Dit gebeurde en Clisthenes werd de nieuwe leider van Athene.

Maar van alle wetten is het schervengerecht het bekendst. Elk jaar werd er een schervengerecht gehouden. Dit houdt in dat elk lid van de volksvergadering een scherf van een gebroken pot kreeg, waar hij een naam in moest krassen. De naam van de persoon die op dat moment het slechtste regeerde. De persoon met de meeste scherven moest voor een periode van vijf jaar de stad verlaten. Einde...

Goede antwoord: begin...5 4 1 7 2 8 6 9 3 10 12 11 ...einde

- Deze opdracht heeft alleen zin als de leerlingen de verschillende staatsvormen van het oude Griekenland al hebben behandeld.
- Laat ze alle fragmenten eerst lezen, vervolgens uitknippen en proberen op de juiste volgorde te zetten.
- Zonder hints zal ze dit nauwelijks lukken, vandaar dat je ze het beste na ca. 10 minuten de eerste hint kan geven, namelijk de volgorde van de verschillende staatsvormen die Athene heeft gekend.
- Ondanks deze nuttige hint blijft de goede volgorde lastig, geef ze daarom na een andere 10 minuten de tweede hint. Met deze hint zijn ze er waarschijnlijk binnen 5 minuten uit.
- Als nabespreking kan je de leerlingen de volgende vragen stellen:

Vragen

1. Denk je dat Athene ook gered zou worden als Codrus niet naar het kamp van de tegenstander was gegaan?
2. Om welke reden verdwijnt de monarchie meestal?
3. Wat is een archont?
4. Waarom waren er niet één, maar negen archonten in Athene?
5. Bedenk twee dingen die Pisistratus voor Athene heeft gedaan dat hij zo'n goede tiran gevonden werd?
6. Waarom mochten de priesters van Delphi Clisthenes?
7. Waarom denk je dat de Atheners het schervengerecht hebben ingevoerd?

Hint 1:

monarchie
↓
aristocratie
↓
tirannie
↓
democratie

Hint 2:

Codrus
↓
Pisistratus
↓
Hippias
↓
Clisthenes